

ประเมินความเสี่ยงการทุจริต ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒

ประเมินความเสี่ยงการทุจริต ด้าน

- ๑. ความเสี่ยงการทุจริตที่เกี่ยวกับการพิจารณาอนุมัติ อนุญาต
- ๒. ความเสี่ยงการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้อำนาจและตำแหน่งหน้าที่
- ๓. ความเสี่ยงการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้จ่ายงบประมาณและการบริหารจัดการทรัพยากรภาครัฐ

ชื่อกระบวนการ/งาน.....การจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์.....

ชื่อหน่วยงาน/กระทรวง.....กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวง.....ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....

ผู้รับผิดชอบ.....สำนักบริหารกลาง.....โทรศัพท์.....๐๒ ๖๖๖ ๗๐๑๑.....

.....สำนักพัฒนาน้ำบาดาล.....โทรศัพท์.....๐๒ ๖๖๖ ๗๓๔๓.....

.....สำนักสำรวจและประเมินศักยภาพน้ำบาดาล.....โทรศัพท์.....๐๒ ๖๖๖ ๗๒๓๒.....

.....สำนักอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำบาดาล.....โทรศัพท์.....๐๒ ๖๖๖ ๗๒๗๐.....

.....ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศทรัพยากรน้ำบาดาล.....โทรศัพท์.....๐๒ ๖๖๖ ๗๐๘๖.....

.....สำนักทรัพยากรน้ำบาดาลเขต ๑ - ๑๒.....โทรศัพท์.....

.....กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร.....โทรศัพท์.....๐๒ ๖๖๖ ๗๑๒๑.....

ขั้นตอนที่ ๑ การระบุความเสี่ยง

ตารางที่ ๑ ตารางระบุความเสี่ยง (Known Factor และ Unknown Factor)

ที่	โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต	ประเภทความเสี่ยงการทุจริต	
		Known Factor	Unknown Factor
๑	การแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ อาจจะมีการแต่งตั้งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้นๆ		✓
๒	การกำหนดรายละเอียดลักษณะเฉพาะอาจเอื้อประโยชน์ให้บริษัทใดบริษัทหนึ่ง หรือยี่ห้อใดยี่ห้อหนึ่ง เช่น การกำหนดระยะเวลาการส่งมอบ การกำหนดคุณลักษณะเกี่ยวกับการยื่นเอกสาร เป็นต้น		✓
๓	อาจจะกำหนดราคากลางที่สูงเกินจริง		✓
๔	การพิจารณาผล อาจจะมีการตรวจสอบเอกสารไม่ถูกต้อง หรือเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่ง		✓
๕	การพิจารณาผล อาจจะมีการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการฯ	✓	
๖	เอกสารแนบท้ายสัญญาอาจจะไม่ครบถ้วน		✓

ตารางที่ ๑ อธิบายรายละเอียดความเสี่ยงการทุจริต เช่น รูปแบบ พฤติการณ์การทุจริตที่มีความเสี่ยงการทุจริตเท่านั้น และควรอธิบายพฤติการณ์ความเสี่ยงให้ละเอียด ชัดเจน มากที่สุด

- ความเสี่ยงที่เคยเกิด หรือคาดว่าจะเกิดซ้ำสูงมีประวัติอยู่แล้ว ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง Known Factor
- หากไม่เคยเกิดหรือไม่มีประวัติมาก่อน แต่มีความเสี่ยงจากการพยากรณ์ในอนาคตว่ามีโอกาสเกิด ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง Unknown Factor
- หน่วยงานสามารถปรับแบบได้โดยไม่ระบุว่าเป็นประเภท Known Factor หรือ Unknown Factor ก็ได้

ขั้นตอนที่ ๒ การวิเคราะห์สถานะความเสี่ยง

ขั้นตอนที่ ๒ ให้นำข้อมูลจากตารางที่ ๑ มาวิเคราะห์เพื่อแสดงสถานะความเสี่ยงการทุจริตของแต่ละโอกาส/ ความเสี่ยงการทุจริต ออกตามรายสีไฟจราจร เขียว เหลือง ส้ม แดง โดยระบุสถานะของความเสี่ยงในช่องสีไฟจราจร ความหมายของสถานะความเสี่ยงตามสีไฟจราจร มีรายละเอียดดังนี้

- **สถานะสีเขียว** : ความเสี่ยงระดับต่ำ
- **สถานะสีเหลือง** : ความเสี่ยงระดับปานกลาง และสามารถให้ความครอบคลุมประมัตระวัง ในระหว่างปฏิบัติงาน ตามปกติควบคุมดูแลได้
- **สถานะสีส้ม** : ความเสี่ยงระดับสูง เป็นกระบวนการที่มีผู้เกี่ยวข้องหลายคน หลายหน่วยงานภายในองค์กร มีหลายขั้นตอน จนยากต่อการควบคุม หรือไม่มีอำนาจควบคุมข้ามหน่วยงานตามหน้าที่ปกติ
- **สถานะสีแดง** : ความเสี่ยงระดับสูงมาก เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก คนที่ไม่รู้จักไม่สามารถ ตรวจสอบได้ชัดเจน ไม่สามารถกำกับติดตามได้อย่างใกล้ชิดหรืออย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ ๒ ตารางแสดงสถานะความเสี่ยง (แยกตามสีไฟจราจร)

ที่	โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต	เขียว	เหลือง	ส้ม	แดง
๑	การแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ อาจจะมีการแต่งตั้งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้นๆ		✓		
๒	การกำหนดรายละเอียดลักษณะเฉพาะอาจเอื้อประโยชน์ให้ บริษัทใดบริษัทหนึ่ง หรือยี่ห้อใดยี่ห้อหนึ่ง เช่น การกำหนด ระยะเวลาการส่งมอบ การกำหนดคุณลักษณะเกี่ยวกับการยื่น เอกสาร เป็นต้น		✓		
๓	อาจจะกำหนดราคากลางที่สูงเกินจริง	✓			
๔	การพิจารณาผล อาจจะมีการตรวจสอบเอกสารไม่ถูกต้อง หรือเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่ง		✓		
๕	การพิจารณาผล อาจจะมีการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการฯ			✓	
๖	เอกสารแนบท้ายสัญญาอาจจะไม่ครบถ้วน	✓			

ตารางที่ ๒ นำโอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต จากตารางที่ ๑ นำมาแยกสถานะความเสี่ยงการทุจริตตามไฟสีจราจร

- สีเขียว หมายถึง ความเสี่ยงระดับต่ำ
- สีเหลือง หมายถึง ความเสี่ยงระดับปานกลาง
- สีส้ม หมายถึง ความเสี่ยงระดับสูง
- สีแดง หมายถึง ความเสี่ยงระดับสูงมาก

ขั้นตอนที่ ๓ เมทริกซ์ระดับความเสี่ยง (Risk level matrix)

ขั้นตอนที่ ๓ นำโอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต ที่มีสถานะความเสี่ยงระดับสูงจนถึงความเสี่ยงระดับสูงมาก ที่เป็นสีส้ม และสีแดง จากตารางที่ ๒ มาทำการหาค่าความเสี่ยงรวม ซึ่งได้จากระดับ ความจำเป็นของการเฝ้าระวัง ที่มีค่า ๑ - ๓ คูณด้วย ระดับความรุนแรงของผลกระทบที่มีค่า ๑ - ๓ เช่นกัน ค่า ๑ - ๓ โดยมีเกณฑ์ในการให้ค่า ดังนี้

๓.๑ ระดับความจำเป็นของการเฝ้าระวัง มีแนวทางในการพิจารณาดังนี้

- ถ้าเป็นกิจกรรมหรือขั้นตอนหลักที่สำคัญของกระบวนการงานนั้น ๆ แสดงว่ากิจกรรมหรือขั้นตอนนั้น เป็น MUST หมายถึงมีความจำเป็นสูงของการเฝ้าระวังความเสี่ยงการทุจริตที่ต้องทำการป้องกันไม่ดำเนินการไม่ได้ ค่าของ MUST คือ ค่าที่อยู่ในระดับ ๓ หรือ ๒

- ถ้าเป็นกิจกรรมหรือขั้นตอนนั้นเป็นกิจกรรม หรือขั้นตอนรองของกระบวนการงานนั้น ๆ แสดงว่ากิจกรรมหรือขั้นตอนนั้นเป็น SHOULD หมายถึงมีความจำเป็นต่ำในการเฝ้าระวังความเสี่ยงการทุจริต ค่าของ SHOULD คือ ค่าที่อยู่ในระดับ ๑ เท่านั้น

๓.๒ ระดับความรุนแรงของผลกระทบ มีแนวทางในการพิจารณาดังนี้

กิจกรรมหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานนั้นเกี่ยวข้องกับ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย Stakeholders รวมถึงหน่วยงานกำกับดูแล พันธมิตร ภาครัฐเครือข่าย ค่าอยู่ที่ ๒ หรือ ๓

- กิจกรรมหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานนั้นเกี่ยวข้องกับ ผลกระทบทางการเงิน รายได้ลด รายจ่ายเพิ่ม Financial ค่าอยู่ที่ ๒ หรือ ๓

- กิจกรรมหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานนั้นผลกระทบต่อผู้ใช้บริการ กลุ่มเป้าหมาย Customer/User ค่าอยู่ที่ ๒ หรือ ๓

- กิจกรรมหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานนั้นผลกระทบต่อกระบวนการภายใน Internal Process หรือกระบวนการ

การเรียนรู้ องค์ความรู้ Learning & Growth ค่าอยู่ที่ ๑ หรือ ๒

ตารางที่ ๓ SCORING ทะเบียนข้อมูลที่ต้องเฝ้าระวัง ๒ มิติ

ที่	โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต	ระดับความจำเป็นของการเฝ้าระวัง			ระดับความรุนแรงของผลกระทบ			ค่าความเสี่ยงรวม จำเป็น x รุนแรง
		๓	๒	๑	๓	๒	๑	
๑	การแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ อาจจะมีการแต่งตั้งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้นๆ		๒			๑		๒
๒	การกำหนดรายละเอียดลักษณะเฉพาะอาจเอื้อประโยชน์ให้บริษัทใดบริษัทหนึ่ง หรือ ยี่ห้อใดยี่ห้อหนึ่ง เช่น การกำหนดระยะเวลาการส่งมอบ การกำหนดคุณลักษณะเกี่ยวกับการยื่นเอกสาร เป็นต้น		๒			๒		๔
๓	การพิจารณาผล อาจจะมีการตรวจสอบเอกสารไม่ถูกต้อง หรือเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่ง		๒			๒		๔
๔	การพิจารณาผล อาจจะมีการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการฯ		๓			๒		๖

ตารางที่ ๓ นำข้อมูลที่มีสถานะความเสี่ยงใน ช่องสีส้ม และสีแดง จากตารางที่ ๒ มาหาค่าความเสี่ยงรวม (ระดับความจำเป็นของการเฝ้าระวัง คูณ ระดับความรุนแรงของผลกระทบ)

การพิจารณาระดับความจำเป็นของการเฝ้าระวัง และ ระดับความรุนแรงของผลกระทบ

ตารางที่ ๓.๑ ระดับความจำเป็นของการเฝ้าระวัง

ที่	โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต	กิจกรรมหรือขั้นตอนหลัก MUST ค่าควรเป็น ๓ หรือ ๒	กิจกรรมหรือขั้นตอนรอง SHOULD ค่าควรเป็น ๑
๑	การแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ อาจจะมีการแต่งตั้งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้นๆ	๒	
๒	การกำหนดรายละเอียดลักษณะเฉพาะอาจเอื้อประโยชน์ให้บริษัทใดบริษัทหนึ่ง หรือยี่ห้อใดยี่ห้อหนึ่ง เช่น การกำหนดระยะเวลาการส่งมอบ การกำหนดคุณลักษณะเกี่ยวกับการยื่นเอกสาร เป็นต้น	๒	
๓	การพิจารณาผล อาจจะมีการตรวจสอบเอกสารไม่ถูกต้องหรือเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่ง	๒	
๔	การพิจารณาผล อาจจะมีการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการฯ	๓	

ตารางที่ ๓.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความรุนแรงของผลกระทบตาม Balanced Scorecard

ที่	โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต	๑	๒	๓
๑	การแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ อาจจะมีการแต่งตั้งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้นๆ	X		
๒	การกำหนดรายละเอียดลักษณะเฉพาะอาจเอื้อประโยชน์ให้บริษัทใดบริษัทหนึ่ง หรือยี่ห้อใดยี่ห้อหนึ่ง เช่น การกำหนดระยะเวลาการส่งมอบ การกำหนดคุณลักษณะเกี่ยวกับการยื่นเอกสาร เป็นต้น		X	
๓	การพิจารณาผล อาจจะมีการตรวจสอบเอกสารไม่ถูกต้อง หรือเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่ง		X	
๔	การพิจารณาผล อาจจะมีการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการฯ		X	

แนวทางการพิจารณาระดับความรุนแรงของผลกระทบตาม Balanced Scorecard

โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต	๑	๒	๓
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย Stakeholders รวมถึง หน่วยงานกำกับดูแล พันธมิตร ภาครัฐเครือข่าย		X	X
ผลกระทบทางการเงิน รายได้ลด รายจ่ายเพิ่ม Financial		X	X
ผลกระทบต่อผู้ใช้บริการ กลุ่มเป้าหมาย Customer/User		X	X
ผลกระทบต่อกระบวนการภายใน Internal Process	X	X	
กระทบด้านการเรียนรู้ องค์กรความรู้ Learning & Growth	X	X	

ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินการควบคุมความเสี่ยง

ขั้นตอนที่ ๔ ให้นำค่าความเสี่ยงรวม (จำเป็น X รุนแรง) จากตารางที่ ๓ มาทำการประเมินการควบคุมการทุจริต ว่ามีระดับการควบคุมความเสี่ยงการทุจริตอยู่ในระดับใด เมื่อเทียบกับคุณภาพการจัดการ (คุณภาพการจัดการ สอดส่อง ฝ้าระวังในงานปกติ) โดยเกณฑ์คุณภาพการจัดการ จะแบ่งเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

ดี : จัดการได้ทันที ทุกครั้งที่เกิดความเสี่ยง ไม่กระทบถึงผู้ใช้บริการ/ผู้รับมอบผลงาน องค์กร ไม่มีผลเสียทางการเงิน ไม่มีรายจ่ายเพิ่ม

พอใช้ : จัดการได้โดยส่วนใหญ่ มีบางครั้งยังจัดการไม่ได้ กระทบถึงผู้ใช้บริการ/ผู้รับมอบผลงาน องค์กร แต่ยอมรับได้ มีความเข้าใจ

อ่อน : จัดการไม่ได้ หรือได้เพียงส่วนน้อย การจัดการเพิ่มเกิดจากรายจ่าย มีผลกระทบถึงผู้ใช้บริการ/ผู้รับมอบผลงานและยอมรับไม่ได้ ไม่มีความเข้าใจ

ตารางที่ ๔ ตารางแสดงการประเมินการควบคุมความเสี่ยง

โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต	คุณภาพการจัดการ	ค่าประเมินการควบคุมความเสี่ยงการทุจริต		
		ค่าความเสี่ยงระดับต่ำ	ค่าความเสี่ยงระดับปานกลาง	ค่าความเสี่ยงระดับสูง
การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาผล	พอใช้			ค่อนข้างสูง
การพิจารณาผล อาจจะมีการตรวจสอบเอกสารไม่ถูกต้อง หรือเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่ง			ค่อนข้างต่ำ	
การกำหนดรายละเอียดลักษณะเฉพาะอาจเอื้อประโยชน์ให้บริษัทใดบริษัทหนึ่ง หรือ ยี่ห้อใดยี่ห้อหนึ่ง เช่น การกำหนดระยะเวลาการส่งมอบ การกำหนดคุณลักษณะเกี่ยวกับการยื่นเอกสาร เป็นต้น			ค่อนข้างต่ำ	
การแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ อาจจะมีการแต่งตั้งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้นๆ			ค่อนข้างต่ำ	

ตารางที่ ๔ ให้นำค่าความเสี่ยงรวม (จำเป็น X รุนแรง) จากตารางที่ ๓ มาทำการประเมินการควบคุมความเสี่ยงการทุจริต โดยการวิเคราะห์จากคุณภาพการจัดการขององค์กรกับความเสี่ยงเรื่องที่ทำกรประเมิน (ดี/พอใช้/อ่อน) เพื่อประเมินว่าความเสี่ยงการทุจริต มีค่าความเสี่ยง อยู่ระดับใด จะได้นำไปบริหารจัดการความเสี่ยง ตามความรุนแรงของความเสี่ยง

ขั้นตอนที่ ๕ แผนบริหารความเสี่ยง

ให้เลือกเหตุการณ์ที่มีความเสี่ยงสูงสุดจากการประเมินการควบคุมความเสี่ยง Risk – Control Matrix Assessment ในตารางที่ ๔ ที่อยู่ในช่องค่าความเสี่ยง อยู่ในระดับ สูง ค่อนข้างสูง ปานกลาง มาทำแผนบริหารความเสี่ยงการทุจริต ตามลำดับความรุนแรง (กรณีที่หน่วยงานทำการประเมินการควบคุม ความเสี่ยง ในตารางที่ ๔ ไม่พบว่าความเสี่ยงอยู่ในระดับ สูง ค่อนข้างสูง ปานกลาง เลย แต่พบว่าความเสี่ยงการทุจริตอยู่ในระดับ ต่ำ หรือ ค่อนข้างต่ำ ให้ทำการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงในเชิงเฝ้าระวังความเสี่ยง การทุจริต หรือให้หน่วยงานพิจารณาทำการเลือกภารกิจงาน หรือกระบวนการ หรือการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดหรือมีโอกาสเกิดความเสี่ยงการทุจริต นำมาประเมินความเสี่ยงการทุจริต เพิ่มเติม)

ตารางที่ ๕ ตารางแผนบริหารความเสี่ยง

ชื่อแผนบริหารความเสี่ยง...แผนบริหารความเสี่ยงการทุจริตกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์

ที่	รูปแบบ พฤติการณ์ความเสี่ยงการทุจริต	มาตรการป้องกันการทุจริต
๑	การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาผลฯ	กำหนดให้คณะกรรมการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะร่วมเป็นคณะกรรมการพิจารณาผลฯ อย่างน้อย ๑ ราย เพื่อสามารถชี้แจงในวัตถุประสงค์และสาระสำคัญของ TOR ได้

ชื่อแผนบริหารความเสี่ยง...แผนเฝ้าระวังความเสี่ยงการทุจริตกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์

ที่	รูปแบบ พฤติการณ์ความเสี่ยงการทุจริต	มาตรการป้องกันการทุจริต
๑	การตรวจสอบเอกสารไม่ถูกต้อง หรือเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่ง	จัดทำแบบ checklist การตรวจสอบเอกสาร หลักฐานให้มีรายละเอียดครบถ้วนถูกต้องทุกกระบวนการ
๒	การกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะอาจเอื้อประโยชน์ให้ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่ง หรือยี่ห้อใด ยี่ห้อหนึ่ง	- เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการเขียนขอบเขตการทำงาน (TOR) และการกำหนดคุณสมบัติผู้เสนอราคา - กำหนดให้มีการสืบราคาและเปรียบเทียบคุณลักษณะเฉพาะไม่น้อยกว่า ๓ ราย/ยี่ห้อ
๓	การแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะที่มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้นๆ	กำหนดให้คณะกรรมการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ รับรองการไม่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของตนเองกับผู้ประกอบการ